

APRÓPÉNZ Adózási Hírlevél

Iránytű a sikeres vállalkozáshoz

XVII. évf. 11. szám
2022. november

A TARTALOMBÓL:

■ Céltartalék képzés

E egyéni vállalkozókat érintő információk

T társas vállalkozásokat (Bt., Kft.) érintő információk

M magánszemélyeket érintő információk

!!! különösen fontos információk, pl. törvény által előírt kötelezettségek

CÉLTARTALÉK KÉPZÉS

T

Év végéhez közeledve egyre inkább aktuálisabbá válik a céltartalék képzés kérdésköre. A céltartalék olyan forrás, amelyet a számviteli törvényben meghatározott jogcímelek szerint a tárgyévvet követően jelentkező várható kötelezettségek fedezetére, valamint egyéb címen kell képezni, illetőleg képezhet a gazdálkodó.

Céltartalék képzése az adózás előtti eredmény terhére történik, és az eredmény megbízható és valós kimutatását szolgálja. Céltartalék képzés szükségessége az összemérés és az óvatosság számviteli alapelvekből következik.

Az **összemérés elve** értelmében az adott időszak eredményének meghatározásakor a tevékenységek adott időszaki teljesítéseinek elismert bevételeit és a bevételeknek megfelelő költségeit/ráfordításait kell számításba venni, függetlenül azok pénzügyi teljesítésétől. Tehát a bevételeknek és a költségeknek/ráfordításoknak ahhoz az időszakhoz kell kapcsolódniuk, amikor azok gazdaságilag felmerültek.

Az **óvatosság elve** pedig azt rögzíti, hogy nem lehet eredményt kimutatni akkor, ha az árbevétel/bevétel pénzügyi realizálása bizonytalan. A tárgyévi eredmény meghatározása során nem csak az értékvesztés elszámolásával, hanem a céltartalék képzésével is figyelembe kell venni az előre látható kockázatot és feltételezhető veszteséget, még abban az esetben is, ha az az üzleti év mérlegének fordulónapja és a mérlegkészítés időpontja között vált ismertté. Az értékcsökkenéseket, az értékvesztéseket és a céltartalékokat attól függet-

lenül el kell számolni, hogy az üzleti év eredménye nyereség vagy veszteség.

Céltartalékok a mérlegben:

- céltartalék a várható kötelezettségekre
- céltartalék a jövőbeni költségekre
- egyéb céltartalékok

A számviteli törvény előírásai alapján **céltartalékot kell képeznie** a vállalkozásnak a jövőbeni kötelezettségekre, ha annak feltételei fennállnak. Jövőbeni kötelezettségek alatt a jogalkotó a múltbeli, illetve a folyamatban lévő ügyletekből, szerződésekből származó, harmadik felekkel szembeni fizetési kötelezettségeket érti, amelyek a mérlegfordulónapon valószínű vagy bizonyos, hogy fennállnak, de összegük vagy esedékességük időpontja még bizonytalan és azokra a gazdálkodó a szükséges fedezetet más módon nem biztosította.

A céltartalék képzése valamely **gazdasági eseményhez kell, hogy kapcsolódjon**, amely a tárgyévben elkezdődött vagy lezárult, és amelynek következtében a vállalkozót a jövőben valamilyen fizetési kötelezettség fogja terhelni. A számviteli törvény tehát a **mérlegforduló napján fennálló körülményekhez köti az elszámolást**, azaz annak a gazdasági eseménynek, amely a kötelezettséget a jövőben várhatóan kiváltja, már a mérlegforduló napjáig meg kellett történnie, vagy folyamatban kellett lennie.

A **szükséges mérték** pedig azt az összeget jelenti az éppen lezárandó üzleti év céltartaléka

tekintetében, amennyi a tárgyév és a kötelezettség várható esedékességének üzleti éve közötti időszakból a tárgyévre arányosan jut.

Amennyiben olyan várható kötelezettsége van a vállalkozónak, amely nagy valószínűséggel a következő üzleti évben bekövetkezik, illetve kisebb valószínűséggel, de bármely jövőbeli üzleti évben bekövetkezhet, akkor a képzendő céltartalék összege a teljes várható kötelezettség összege lesz.

Előfordulhat olyan esemény is, amelynek következtében a **várható kötelezettség összege változik**. Ebben az esetben a pillanatnyi, legjobb ismereteink szerinti teljes várható kötelezettség-összeget kell felosztani az összes, céltartalékolással érintett üzleti évre, és ez alapján kell meghatározni, hogy az aktuális évben mennyi céltartalékra van szükség. Az így adódó, szükséges és a korábbi években megképzett céltartalék közötti pozitív különbözetet az aktuális üzleti évben céltartalékként meg kell képezni, a negatív különbözetet az aktuális üzleti évben a korábbi években képzett céltartalékból fel kell oldani.

De nem csak a várható kötelezettség összege **változhat**, hanem **az esedékesség időpontja is**. Ezt hasonlóan az előző bekezdésben leírt logikával azonosan kell a céltartalék képzés során érvényesíteni.

Gyakran felmerülő kérdés, hogy miért nem lehet a **céltartalékolási periódus újratervezése** – és az abból eredő, az újratervezés évében jellemző céltartalék-feloldás vagy jelentős összegű céltartalék-képzés – helyett csak a már megképzett céltartalékokat, valamint a fennmaradó, a kötelezettség esedékességéig tartó időszakot figyelembe venni? Akik ezt a kérdést felteszik, azok úgy vélik, hogy így elmaradna az újratervezés évében az eredményt érintő torzítás. Ez igaz is, azonban tovább kell mennünk, hiszen a „szükséges mérték” törvényi kitétel értelmében, ha nem igazítanánk ki az újratervezés évében a céltartalékokat, akkor abban az évben, illetve a következő üzleti években is a szükségesnél biztosan több vagy biztosan kevesebb céltartalékkal rendelkezne a vállalkozó.

Az adózás előtti eredmény terhére **céltartalék képezhető** az olyan várható, jelentős és időszakonként ismétlődő jövőbeni költségekre – különösen: fenntartási, átszervezési költségekre, környezetvédelemmel kapcsolatos költségekre –, amelyekről a mérlegfordulónapon feltételezhető vagy bizonyos, hogy a jövőben felmerülnek, de összegük vagy felmerülésük időpontja még bizonytalan és nem sorolhatók a passzív időbeli elhatárolások közé. Meg kell jegyeznünk, hogy a szokásos üzleti tevékenység rendszeresen és folyamatosan felmerülő költségeire céltartalék nem képezhető. Ugyancsak nem képezhető céltartalék a koronavírus vagy

háborús veszélyhelyzet miatti várható árbevétel kiesésre.

Meg kell említenünk a **devizatartozások árfolyamvesztésére képzett céltartalékokat** is. Tárgyi eszközökhöz, vagyoni értékű jogokhoz, forgóeszközökhöz kapcsolódó, devizakészlettel nem fedezett, külföldi pénzürtékre szóló hiteltartozások, továbbá tárgyi eszközökhöz, vagyoni értékű joghoz tartozó devizakötvény kibocsátásából származó tartozások év végi, árfolyamnyereséggel nem ellentételezett nem realizált árfolyamvesztését a vállalkozás halasztott ráfordításként mutathatja ki az aktív időbeli elhatárolások között. Ha a vállalkozás ilyen címen halasztott ráfordítást mutat ki, úgy az év végi elhatárolt összeg meghatározott hányadára céltartalékokat kell képeznie. Az elhatárolt devizaárfolyam veszteséget arányosan kell megszüntetni, illetve, ha a devizatartozás teljesen visszafizetésre kerül, vagy a tartozás későbbi átértékelése során keletkező devizaárfolyam nyereség azt ellensúlyozza, árfolyamvesztést kell az aktív időbeli elhatárolások közül kivonni. Érdemes megjegyezni, hogy a nemzetközi számviteli sztenderdek (IAS 37) szerint céltartalékokat a devizahitel nem realizált árfolyamvesztésére képezni nem lehet.

Céltartalékok fajtái:

1. Céltartalék a várható kötelezettségekre

– képzése kötelező

Ide tartoznak:

- garanciális kötelezettségekre képzett céltartalék;
- függő kötelezettségekre – tehát olyan harmadik személlyel szemben vállalt kötelezettség, amely a mérleg fordulónapján fennáll, de mérlegtételként való szerepeltetése jövőbeni eseménytől függ – képzett céltartalék, pl. kezességvállalás, opciós ügyletek, garanciavállalás, le nem zárt peres ügyekkel kapcsolatos várható kötelezettség, stb.

» Abban az esetben, ha a **végkielégítésre, tervezett elbocsátásokra, leépítések-re** vonatkozó információk a mérlegkészítés időpontjáig rendelkezésre állnak, akkor ezek információk ismeretében, a jövőbeni kötelezettségekre a gazdálkodónak céltartalékokat kell képeznie.

» A felek közötti szerződésből derül ki, hogy a Ptk. szerint az értékesítő a vevő felé **jótállási garanciális kötelezettséggel** tartozik-e saját nevében. Amennyiben a vevő által érvényesíthető garancia közvetlen kötelezettje az eladó, akkor a jö-

vőben felmerülő garanciális kötelezettségekre céltartalékot kell képezni. Természetesen a garanciális kötelezettség mértéke szoros kapcsolatban van a végzett munka minőségével, továbbá a végzett tevékenység jellegével.

- » Üzleti év végén, a folyamatban lévő peres ügyekből várható veszteségekre, a per tárgyatól függő perértékre, valamint a perköltségekre a vállalkozónak céltartalékot kell képeznie. Amennyiben a per lezárul a mérlegkészítés időpontjáig, a vesztes félnek passzív időbeli elhatárolásként tárgyévre vonatkozóan kell figyelembe venni a költséget, ráfordítást. Ekkor értelemszerűen nem kell céltartalékot képeznie a társaságnak.
- biztos jövőbeni kötelezettségekre – tehát olyan visszavonhatatlan kötelezettség, amely a mérleg fordulónapján már fennáll, de a szerződés teljesítése még nem történt meg, ezért mérlegként nem szerepeltethető – képzett céltartalék, pl. határidős ügyletekből következő fizetési kötelezettség, swap ügyletek határidős része miatti fizetési kötelezettség, stb.
- korengedményes nyugdíj miatt képzett céltartalék,
- végkielégítés miatt képzett céltartalék,
- környezetvédelmi kötelezettségekre képzett céltartalék.

2. Céltartalék a jövőbeni költségekre

– képzése csak lehetséges

Ide tartoznak:

- fenntartási díjak,
- átszervezési költségek.
 - » Az átszervezési költségekre abban az esetben szükséges céltartalékot képezni, ha a mérlegfordulónapon várhatóan jelentős összegű átszervezési költségek merülnek fel, de összegük és felmerülésük bizonytalan.
- környezetvédelmi költségek.

Jegyezzük meg, hogy a szokásos üzleti tevékenység rendszeresen és folyamatosan felmerülő költségeire nem képezhető!

3. Egyéb céltartalék – lehet kötelezően előírt és saját elhatározás alapján képzett céltartalék is

Ide tartozik minden, az 1) és 2) pontokon kívül eső, más címen képzett céltartalék, pl.:

- halasztott ráfordításként kimutatott árfo-lyamvesztésre képzett céltartalék,
- külön kormányrendelet által szabályozott céltartalék.

A céltartalékokat az **analitikus nyilvántartásokban** jogcímenként elkülönítve kell rögzíteni. Emellett megtalálhatóknak kell lenniük a céltartalék képzés számításainak, valamint biztosítani kell a megfelelő dokumentáltságot, amelyben világosan szerepelniük kell a képzés időpontjára és a megszüntetés idejére vonatkozó információknak is. A céltartalékok analitikus nyilvántartását tehát dokumentumokkal és számítási adatokkal kell alátámasztani, amelyek a céltartalékok jogosságát és számszerű helyességét is bizonyítani képesek. Leltározásuk ezen dokumentumok alapján egyeztetéssel történik.

A céltartalék képzését egyéb ráfordításként, feloldás (felhasználás) pedig egyéb bevételként kell elszámolni. Nagyon fontos, hogy a képzést és a feloldást nem lehet minden évben oda-vissza könyvelni!

Céltartalékokkal kapcsolatban meg kell jegyeznünk, hogy a **társasági adó** alapjának megállapításához is figyelembe kell venni adózás előtti eredményt **módosító tétel**ként a céltartalékokat, mégpedig:

- a) adóalap növelő tétel a számviteli törvény előírásainak figyelembevételével, a tárgyévi eredmény terhére képzett céltartalék, függetlenül a képzési jogcímtől;
- b) adóalap csökkentő tétel a megelőző üzleti években képzett céltartalék felhasználása.

Céltartalék képzésével kapcsolatban a **kiegészítő mellékletben be kell mutatni:**

- a fordulónappal lezárt évre képzett összegeket jogcímenként részletezve,
- a képzett céltartalék összegét,
- a felhasznált céltartalék összegét,
- környezetvédelmi garanciális kötelezettségek adatait (targyévi, előző évi költségek és képzett céltartalék összege),
- mérlegben nem szereplő, de várhatóan felmerülő környezetvédelmi károkat, kötelezettségeket,
- bármely jogcím esetén, az előző évi értéktől való lényeges eltérés indoklását.

Ezen adatokat az egyszerűsített éves beszámolóban nem kötelező szerepeltetni. A céltartalékoknak az üzleti jelentéssel nincs közvetlen kapcsolata, így az üzleti jelentésben a céltartalékokkal kapcsolatban kötelező szerepeltetési kötelezettség nincs. ■

Kovács Andrea
okl. adószakértő